

КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА

ОГЛЯД СИТУАЦІЇ З ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ЛЮДИНИ Й НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В ОКУПОВАНОМУ КРИМУ ЗА 2022 РІК

Київ • 2023

**КРИМСЬКА
ПРАВОЗАХИСНА
ГРУПА**

Кримська правозахисна група (КПГ) — організація кримських правозахисників і журналістів, метою якої є сприяння дотриманню і захисту прав людини в Криму шляхом формування пильної уваги до проблем дотримання прав людини і міжнародного гуманітарного права на території Кримського півострова, а також пошуку і відпрацювання механізмів для захисту прав людини у Криму¹.

КПГ документує порушення прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності у Криму з 2014 року.

5:00 AM

COALITION

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну КПГ також приєдналася до Коаліції «Україна. П'ята ранку», яка збирає та документує воєнні злочини і злочини проти людяності, вчинені в ході російської збройної агресії в Україні².

¹ <https://crimeahrg.org/uk/>

² <https://www.5am.in.ua/>

ОГЛЯД СИТУАЦІЇ
З ДОТРИМАННЯМ ПРАВ
ЛЮДИНИ Й НОРМ
МІЖНАРОДНОГО
ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА
В ОКУПОВАНОМУ
КРИМУ
ЗА 2022 РІК

Київ - 2023

ЗМІСТ

ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА	3
Насильницькі зникнення.....	3
Політично мотивоване переслідування	7
«Справа кримських мусульман».....	8
Справа Мустафи Джемілева.....	11
Справа Нарімана Джеляла.....	12
«Справи українських диверсантів»	12
Переслідування за звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н. Челебіджіхана.....	13
Переслідування «Свідків Єгови»	16
Свобода слова та висловлювання думки.....	17
Справа громадянської журналістки Ірини Данилович.....	19
Справа журналіста Владислава Єсипенка	20
Переслідування за підтримку України й антивоєнну позицію	20
Справа Азіза Файзуллаєва.....	24
Справа Богдана Зізи.....	25
ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА	26
Призов осіб, котрі мешкають на окупованій території, до збройних сил держави-окупанта та мобілізація.....	26
Мілітаризація дітей.....	29
Атаки по цивільному населенню України з Криму	30
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ АР КРИМ та м. СЕВАСТОПОЛЯ	34
ДЕЯКІ МІЖНАРОДНІ РІШЕННЯ ЩОДО КРИМУ	39

I. ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПРАВА

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ

Після повномасштабного вторгнення РФ в Україну окупований Крим використовується російською владою для утримування громадян України, викрадених з новоокупованих територій, зокрема Херсонської та Запорізької областей. На цих територіях людей викрадають російські військові, Росгвардія або ФСБ РФ, після чого їх тримають певний час у місцях несвободи та застосовують тортури й нелюдське поводження. Далі деяких з них вивозять до Криму, де співробітники ФСБ РФ теж катують їх.

У березні правозахисники фіксували перші повідомлення про те, що в СІЗО № 1 тримають людей з Херсонської та Запорізької областей.

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗНИКНЕННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

2022 р.

Нове СІЗО у Сімферополі
на **458** місць

утримуються викрадені
цивільні особи з Херсонської
та Запорізької областей

Сергій Цигіпа
Джерело: Zmina ЦПЛ

Аппаз Куртамет
Джерело: Рефат Чубаров,
Facebook

Ірина Горобцова
Джерело: Facebook

Пізніше за адресою колонії Сімферополя було відкрито новий слідчий ізолятор. За даними КПП, це СІЗО № 2 розраховано на 458 місць, його курує ФСБ РФ. За інформацією КПП, у цьому ізоляторі наприкінці 2022 року утримувалося більше 110 осіб, більшість з яких — цивільні мешканці окупованих після 24 лютого 2022 року територій України, серед них — громадські активісти, волонтери й представники місцевої влади. За інформацією КПП, затримані з'явилися в цьому новому СІЗО як мінімум з липня 2022 року.

Зокрема, у СІЗО № 2 утримується **Сергій Цигіпа** — громадський активіст з міста Нова Каховка Херсонської області, керівник ГО «Каховський плацдарм», громадянський журналіст, викрадений 12 березня 2022 року. Його звинуватили у шпигунстві за ст. 276 КК РФ, якою передбачено позбавлення волі на строк від 10 до 20 років¹.

Олександра Зарівного, начальника управління гуманітарної політики Херсонської РДА та голову спілки ветеранів АТО, так само звинувачують за ст. 276 КК РФ й утримують у СІЗО №2². Його викрали 17 березня 2022 року з його будинку в Олешках.

Аппаз Куртамет — кримський татарин, викладач кримськотатарської мови з села Новоолексіівка Херсонської області, вирушив 23 липня 2022 року з селища Новоолексіівка до Криму до родичів та був затриманий на

¹ <https://crimeahrg.org/uk/vikradenogo-aktivista-sergiya-czigipu-zvinuvachuyut-u-shpigunstvi/>

² <https://crimeahrg.org/uk/golovu-spilki-veteraniv-ato-z-hersonshhini-yakogo-utrimuyut-u-simferopoli-zvinuvatili-u-shpigunstvi/>

Павло Запорожець
Джерело: Наталя Бімбірайте

Маріано Кала Таюд Гарсія
Джерело: Херсон Daily

Ігор Прокотовило
Джерело: Каховська міська територіальна громада

пункті пропуску при в'їзді до Криму. Його звинувачують у фінансуванні «ісламського батальйону «Крим» за ст. 208 КК РФ «*організація незаконного збройного формування чи участь у ньому*». Аппаза Куртамета перевели до нового СІЗО № 2³.

Ірина Горобцова — мешканка Херсону, співробітниця однієї з провідних ІТ-компаній України, котра після 24 лютого займалася волонтерською діяльністю. 13 травня її викрали у Херсоні. За словами адвоката, її тримали у СІЗО №1 щонайменше з 25 травня. Наразі Ірину Горобцову перевели у СІЗО № 2⁴.

Павло Запорожець — мешканець Херсону, учасник АТО, був викрадений у травні, а після трьох місяців полону й тортур вивезений до Криму. Проти нього відкрили справу за ч. 3 ст. 30 (*замах*) та ч. 1 ст. 361 КК РФ (*акт міжнародного тероризму*) КК РФ. За інформацією КПП, наразі Павло Запорожець перебуває в психоневрологічному диспансері на примусовій психіатричній експертизі.

Маріано Кала Таюд Гарсія (*Mariano Cala Tayud Garcia*) — іноземний громадянин, волонтер, який після повномасштабного вторгнення працював у Херсоні, допомагаючи дітям, котрі лишилися без батьківської опіки, та брав участь у мітингах проти окупації. За словами нареченої, він був викрадений 19 березня та наразі перебуває у СІЗО № 2.

³ <https://crimeahrg.org/uk/poperedn-slidstvo-u-spravi-apaza-kurtameta-zakincheno/>

⁴ <https://crimeahrg.org/uk/vikradenu-v-travni-aktivistku-irinu-gorobczovu-pereveli-donovogo-sizo/>

Олександр Бабич
Джерело: сімейний архів

Ілля Єнін
Джерело: Facebook

Ярослав Жук
Джерело: сімейний архів

Також у Криму утримують **представників місцевої влади**. Так, **Ігор Прокотовило** — депутат Новокаховської міської ради, керівник дачного селища, був викрадений 19 квітня. 28 квітня дружину сповістили, що Ігоря перевезли до Криму.

Олександр Бабич — мер міста Гола Пристань Скадовського району Херсонської області, за інформацією Офісу Генерального прокурора України, був викрадений російськими військовими 28 березня. Він перебуває в СІЗО № 2.

Деяких мешканців Запорізької області після викрадення теж перевезли до Криму. У червні в окупованому Мелітополі російські військовики викрали двох українських волонтерів — **Ярослава Жука та Іллю Єніна**. 12 липня призначений російською владою «мер» Мелітополя Володимир Рогов виклав відео із постановочним зізнанням Ярослава Жука, де йдеться про те, що він «17 червня 2022 року вчинив замах на директора Департаменту освіти міста Олену Шапурову».

Його перевезли до Криму та звинуватили у скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 361 КК РФ (*акт міжнародного тероризму*). Ярослав Жук у заяві, текст якої має Кримська правозахисна група, розповів, як його катували електричним струмом, змусили вивчити й записати на відео текст із зізнаннями. Після тортур Жук частково втратив слух⁵.

⁵ <https://crimeahrg.org/uk/vikradenij-volonter-yaroslav-zhuk-chastkovo-vtrativ-sluch-cherez-torturi-list-narimana-dzhelyala/>

Дмитро Голубєв — викрадений російськими військовими в Мелітополі в середині серпня та перевезений до Криму. Його утримують у СІЗО № 2 та звинувачують у тероризмі.

Дмитро Захаров — мешканець Генічеську, викрадений 16 червня російськими військовими. У російських медіа з'явилася інформація, що Захаров нібито розсилав російським військовим повідомлення з пропозицією здатися Збройним силам України. У відповідь на запит дружини Захарова від ФСБ РФ у Криму йдеться, що наразі здійснюється перевірка дій Дмитра Захарова «на предмет заподіяння шкоди безпеці РФ під час проведення СВО»⁶. За інформацією КППГ, він перебуває у СІЗО № 2.

За інформацією КППГ, щодо деяких осіб з числа викрадених і досі окупаційна влада не порушила жодних кримінальних справ, формально російська влада не визнає, що вони перебувають у СІЗО. Ці люди позбавлені можливості отримати навіть адвоката за призначенням.

Жертви катувань повідомляють, що медичної допомоги їм майже не надають, а посилки від родичів не приймають.

КППГ також відомо, що викрадених у Херсонській та Запорізькій областях людей після тимчасового тримання у Криму доправляють на територію РФ.

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Напередодні повномасштабного вторгнення РФ в Україну щонайменше 116 громадян України перебували у місцях позбавлення волі у рамках політично мотивованого й/або релігійного кримінального переслідування. Станом на кінець 2022 року щонайменше 149 громадянина України перебували у місцях несвободи у рамках політично мотивованого переслідування. Повний список на сайті КППГ за посиланням: https://crimeahrg.org/wp-content/uploads/2023/01/spisok.pdf?fbclid=IwAR0tU3H6_BkALfWlyA2dIvjDo9ZTWbhvAHQz-QkyZLo3Xp98J2bn_EUZ7xg.

⁶ <https://crimeahrg.org/uk/meshkanecz-genichesku-dmitro-zaharov-vikradenij-u-cherwni-perebuvaє-narazi-u-krimu/>

Задля політично вмотивованого переслідування окупаційна влада продовжила застосовувати практику фабрикації кримінальних справ за «терористичними» та «екстремістськими» статтями, статтями про незаконні збройні формування, диверсію, шпигунство та незаконне зберігання зброї чи вибухових речовин. Окрім цього, 4 березня президент РФ В. Путін підписав закон, що передбачає **кримінальну відповідальність за так звані «фейки» про дії російської армії** в Україні. Закон доповнив Кримінальний кодекс РФ статтею 207.3 і запровадив покарання за поширення «свідомо неправдивої інформації про використання збройних сил РФ» від штрафу до позбавлення волі строком до п'ятнадцяти років.

«СПРАВА КРИМСЬКИХ МУСУЛЬМАН»

Фігурантів цієї справи, більшість з яких — кримські татари, звинувачують у причетності до ісламських організацій або у пропаганді діяльності організацій, які в РФ визнані терористичними чи екстремістськими, але не є такими за законодавством України.

Справи розглядаються з порушенням права на справедливий суд, основними доказами для суду є свідчення анонімних свідків (багато хто з них — співробітники ФСБ РФ), досудові показання свідків, котрі у подальшому в суді заявляють, що такі свідчення надали під тиском, і лінгвістичні експертизи розмов обвинувачених мусульман. Докази, надані стороною захисту, зазвичай судді не беруть до розгляду.

Станом на кінець 2022 року кількість мешканців Криму, позбавлених волі у «справі кримських мусульман», склала щонайменше **88 осіб**.

Упродовж 2022 року було **ухвалено 26 вироків** щодо:

- **Зекір'я Муратов** — 11 років і 6 місяців позбавлення волі в колонії суворого режиму;
- **Вадим Бектеміров** — 11 років позбавлення волі в колонії суворого режиму;
- кореспондент інтернет-видання «Грани.ру» **Ремзі Бекіров** — 19 років позбавлення волі;

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

2022 р.

88 осіб позбавлено волі
у «справах кримських
мусульман»

26 вироків
від **11** до **19** років
позбавлення волі

- правозахисник **Різа Ізетов** — 19 років позбавлення волі;
- **Раїм Айвазов** — 17 років позбавлення волі, з яких перші 5 років у в'язниці (тюрма);
- **Шабан Умеров** — 18 років позбавлення волі років, з яких перші 5 років в'язниці;
- **Акім Бекіров** — 14 років колонії суворого режиму, з них перші 5 років у в'язниці;
- **Сейтвелі Сейтабдієв** — 14 років колонії суворого режиму, з них перші 5 років у в'язниці;
- **Рустем Сейтхалілов** — 14 років колонії суворого режиму, з них перші 5 років у в'язниці;
- **Ескендер Сулейманов** — 15 років колонії суворого режиму, з них перші 5 років в'язниці;
- **Асан Яников** — 15 років колонії суворого режиму, з них перші 5 років в'язниці;
- **Тимур Ялкабов** — 17 років у колонії суворого режиму, перші 4 роки у в'язниці, решту — в колонії суворого режиму;

- **Ленур Сейдаметов** — 13 років у колонії суворого режиму, перші 4 роки у в'язниці, решту — в колонії суворого режиму;
- дитячий тренер **Еміль Зіядінов** — 17 років колонії суворого режиму, з яких перші 4 роки у в'язниці (тюрма);
- **Олег Федоров** — 13 років колонії суворого режиму;
- **Ернест Ібрагімов** — 13 років колонії суворого режиму;
- **Ісмет Ібрагімов** — 19 років колонії суворого режиму;
- **Азамат Еюпов** — 17 років колонії суворого режиму;
- **Яшар Шихаметов** — 11 років колонії суворого режиму, з яких перші 4 роки у в'язниці;
- **Енвер Аметов** — 13 років колонії суворого режиму;
- **Яшар Муєдінов** — 13 років колонії суворого режиму;
- **Осман Аріфметов** — 14 років колонії суворого режиму;
- **Руслан Сулейманов** — 14 років колонії суворого режиму;
- **Руستم Шейхалієв** — 14 років колонії суворого режиму;
- активіст з Білогірська **Марлен Мустафаєв** — 17 років колонії суворого режиму;
- громадянський журналіст **Ернес Аметов** — 11 років у колонії суворого режиму.

Слід зауважити, що суд переглянув виправдувальний вирок, ухвалений Ернесу Аметову у вересні 2020 року. Його заарештували 11 жовтня 2017 року разом із Сейраном Салієвим, Марленом Асановим, Тимуром Ібрагімовим, Сервером Зекір'яєвим та Меметом Беляловим. 16 вересня 2020 року Аметова виправдали та звільнили у залі Південного окружного військового суду у Ростові через відсутність доказів. У березні 2022 року апеляційний суд м. Власихи переглянув це рішення та надіслав справу на новий розгляд, після чого суд ухвалив обвинувальний вирок.

Упродовж 2022 року також були нові затримання за звинуваченнями у причетності до «Хізб ут-Тахрір». Всього було затримано 10 кримських татар, 9 з яких перебувають у СІЗО № 1 Сімферополя.

9 лютого після обшуків в будинках кримських татар у Сімферопольському, Бахчисарайському, Білогірському та Балаклавському районах були затримані та взяті під варту **Марлен Мустафаєв, Ернест Сейтосманов, Ансар Османов та Аметхан Абдулвапов**⁷.

11 серпня після обшуків у будинках чотирьох кримськотатарських родин у Джанкої та Джанкойському районі були затримані громадянський журналіст **Вілен Темер'янов, Енвер Крош, Сеїтя Аббозов, Мурат Мустафаєв, Едем Бекіров і Рінат Алієв**. Співробітники ФСБ РФ у машині на шляху з Джанкоя до Сімферополя катували активіста Енвера Кроша⁸. 12 серпня «Київський районний суд» Сімферополя ухвалив рішення про взяття їх під варту, а Сеїтя Аббозов помістили під домашній арешт.

Енвер Крош та Вілен Темер'янов проходили примусову психіатричну експертизу у Кримській республіканській психіатричній лікарні №1 у Сімферополі за клопотанням ФСБ РФ.

СПРАВА МУСТАФИ ДЖЕМІЛЄВА

22 квітня «Армянський міський суд» після 57 судових засідань ухвалив заочний вирок лідерів кримськотатарського народу Мустафі Джемілеву. За ч. 1 ст. 222 Кримінального кодексу Росії (*незаконне придбання, передача, збут, зберігання зброї*) «суддя» Венера Ісроїлова призначила покарання: 1 рік позбавлення волі та 15 тисяч рублів штрафу. Але Джемілева звільнили від покарання «у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до відповідальності». За статтю 224 КК РФ (*недбале зберігання вогнепальної зброї*) суд призначив 20 тисяч рублів штрафу й звільнив від покарання «у зв'язку із закінченням строків давності». За ч. 4 ст. 322 КК РФ (*незаконний перетин державного кордону Росії*) Джемілева заочно засудили до 2 років позбавлення волі умовно та звільнили «за амністією у зв'язку з 70-річчям перемоги»⁹.

⁷ <https://crimeahrg.org/uk/zvernennya-ukra%d1%97nskih-pravozahisnih-organizacij-z-privodu-novih-obshukiv-i-areshtiv-krimskih-tatar/>

⁸ <https://crimeahrg.org/uk/envera-krosha-yakogo-zatrimali-v-krimu-katuvali-rosijski-siloviki/>

⁹ <https://crimeahrg.org/uk/krimskij-sud-uhvaliv-zaochnij-virok-mustafi-dzhemilevu/>

СПРАВА НАРІМАНА ДЖЕЛЯЛА

21 вересня «Верховний суд» Криму ухвалив обвинувальні вироки заступнику Меджліса кримськотатарського народу Наріману Джелялу та активістам, братам Азізу та Асану Ахтемовим. Суд визнав їх винними у причетності до «підриву газопроводу в селі Перевальне» та ухвалив вирок за трьома статтями кримінального кодексу РФ: п. «а», «б» ч. 2 ст. 281 (*скоєння диверсії організованою групою*), ч. 4 ст. 222.1 (*незаконні придбання, зберігання та перевезення вибухових пристроїв, скоєні організованою групою*), ч. 3 ст. 226.1 КК РФ (*незаконне транспортування через митний кордон вибухового пристрою, скоєне організованою групою*).

Нарімана Джеляла засудили до 17 років позбавлення волі з відбуванням у колонії суворого режиму, Асана Ахтемова — до 15 років колонії суворого режиму, Азіза Ахтемова — до 13 років колонії суворого режиму. Також усім ухвалили виплату штрафів: 700 тисяч рублів — Наріману Джелялу та по півмільйона братам Ахтемовим.

Основу доказів звинувачення склали свідчення підсудних, зроблені під тортурами або реальною загрозою їхнього застосування.

«СПРАВИ УКРАЇНСЬКИХ ДИВЕРСАНТІВ»

За «справами українських диверсантів та шпигунів» в ув'язненні перебувають щонайменше 16 громадян України, затриманих до повномасштабного вторгнення РФ в Україну, серед них: Андрій Захтей, Володимир Дудка, Олексій Бессарабов, Дмитро Штибліков, Геннадій Лімешко, Леонід Пархоменко, Костянтин Давиденко, Дмитро Долгополов, Анна Сухоносова, Юнус Машаріпов, Іван Яцкін, Костянтин Ширінг, Галина Довгопола, Владислав Єсипенко, Євген Петрушин, Станіслав Стеценко (Худолей). Їх ФСБ РФ під час затримання звинуватила «у підготовці диверсій, зберіганні зброї та шпигунстві». У цих справах зафіксовано незаконні методи ведення слідства й застосування тортур для отримання свідчень зізнання, порушення презумпції невинуватості, поширення ФСБ РФ через російські ЗМІ відео «зізнання».

27 квітня суд у Ростові-на-Дону оголосив новий вирок фігуранту «справи кримських диверсантів» **Дмитру Штиблікову** — 19 років і 6 місяців позбавлення свободи за ст. 275 КК РФ (*Державна зрада*). Попередній

строк позбавлення волі сплив у листопаді 2021 року, але через нову фальсифіковану справу Дмитро Штибліков залишається за ґратами¹⁰.

У грудні стало відомо, «суд» Севастополя засудив 24-річного **Євгена Петрушина** до 12 років позбавлення волі за ст. 275 КК РФ (*Державна зрада*). ФСБ РФ звинуватило його в тому, що він буцімто «збирав і передавав до головного управління розвідки міністерства оборони України відомості, що становлять державну таємницю, про діяльність Чорноморського флоту»¹¹. У червні 2021 року Петрушина доправили з Севастополя до СІЗО Москви¹².

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЗВИНУВАЧЕННЯМ В УЧАСТІ У БАТАЛЬЙОНІ ім. Н. ЧЕЛЕБІДЖІХАНА

Офіційною причиною переслідування обвинувачених у Криму за ч. 2 ст. 208 КК РФ (*Участь у незаконному збройному формуванні, яке діє в цілях, що суперечать інтересам Російської Федерації*) є те, що вони не з'явилися добровільно у силові структури РФ і не заявили про свою участь у «Кримськотатарському добровольчому батальйоні ім. Номана Челебіджіхана». Оголошеним слідством доказом діяльності батальйону проти інтересів РФ є інформація зі ЗМІ, що метою створення батальйону була деокупація Криму.

1 червня 2022 року Верховний суд РФ визнав «терористичним» і заборонив на території РФ «кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Номана Челебіджіхана»¹³. 21 липня 2022 року ФСБ Росії додала «кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Н. Челебіджіхана» до списку терористичних організацій.

На кінець 2022 року за звинуваченням в участі у батальйоні імені Н. Челебіджіхана позбавлені волі щонайменше **15 осіб**, включаючи гро-

¹⁰ <https://crimeahrg.org/uk/figurantu-spravi-krimskih-diversantiv-dmitru-shtiblikovu-uhvalili-shhe-odin-virok/>

¹¹ <https://crimeahrg.org/uk/cevastopolczya-evgena-petrushina-zasudili-do-12-rokiv-pozbavlennya-voli-nibito-za-derzhzradu/>

¹² <https://crimeahrg.org/uk/sud-u-moskvi-zalishiv-pid-vartoyu-sevastopolczya-zvinu-vachuvanogo-v-derzhzradi/>

¹³ https://n.tass.ru/obschestvo/14789255?utm_source=ru.krymr.com&utm_medium=referral&utm_campaign=ru.krymr.com&utm_referrer=ru.krymr.com

ПОЛІТИЧНО МОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

2022 р.

За звинуваченням в участі у батальйоні ім. Н. Челебіджіхана ув'язнено щонайменше **15** осіб

Щонайменше **7** вироків про позбавлення волі
1 заочний вирок

мадян України, викрадених російськими військовими на півдні України після 24 лютого 2022 року.

Упродовж 2022 року були ухвалені вирокі щонайменше щодо **7** людей:

- **Рустем Османов**, викрадений у Генічеську Херсонської області та засуджений у Криму до 6 років позбавлення волі¹⁴;
- **Руслан Абдурахманов**, викрадений у селі Азовське Херсонської області та засуджений у Криму до 5 років колонії суворого режиму¹⁵;
- **Мамед Довгополов**, викрадений в Херсонській області та засуджений у Криму¹⁶;
- **Артур Меметшаєв**, викрадений у Генічеську Херсонської області та засуджений до 6,5 років позбавлення волі¹⁷;

¹⁴ <https://crimeahrg.org/uk/zasudzhenij-na-6-rokiv-krimskij-tatarin-rozpoviv-pro-te-yak-jogo-vikrali-u-genichesku-ta-katuvali/>

¹⁵ <https://crimeahrg.org/uk/mene-vikrali-katuvali-nezakonno-dopravili-do-krimu-stali-vidomi-podrobiczi-zatrimannya-ruslana-abdurahmanova/>

¹⁶ <https://crimeahrg.org/uk/krimskij-sud-zareshtuvav-shhe-odnogo-meshkanczya-hersonshhini-za-zvinuvachennjam-v-uchasti-u-krimskotatarskomu-bataljoni/>

¹⁷ <https://crimeahrg.org/uk/krimskij-tatarin-artur-memetshaev-otrimav-65-rokiv-kolonii-buczimto-za-uchast-u-bataljoni-nomana-chelebidzhihana/>

- **Рустем Гугурік** — мешканець Новоолексіївки Херсонської області, затриманий на Чонгарі під час спроби в'їзду до Криму та засуджений до 8,5 років колонії суворого режиму¹⁸;
- **Айдер Умеров**, викрадений у селі Партизани Генічеського району Херсонської області та засуджений у Криму до 6 років колонії суворого режиму¹⁹;
- **Арсен Ібраїмов**, затриманий на адміністративній межі між Кримом та Херсонською областю та засуджений до 10 років позбавлення волі²⁰.

Крім цього, у квітні 2022 року «Київський районний суд Сімферополя» заочно засудив колишнього першого заступника постійного представника президента України в АР Крим Ізета Гданова до 8 років колонії суворого режиму.

Серед викрадених російськими військовими мешканців півдня України також і капітан 1-го рангу запасу, колишній командир корабля управління ВМС України «Славутич», волонтер й активіст **Олексій Кисельов**, викрадений в окупованому Генічеську 22 липня та вивезений після цього до Сімферополя. За версією ФСБ РФ, Олексій Кисельов, *«перебуваючи в Україні, у травні 2016 року добровільно долучився до збройного формування «Кримськотатарський добровольчий батальйон ім. Н. Челебіджихана», мета діяльності якого суперечить інтересам РФ»*. ФСБ вважає, що Кисельов постачав продукти іншим учасникам батальйону й готував їх до реалізації морської блокади півострову, навчав управлінню морськими судами і *«дотепер не заявив про своє добровільне припинення участі у незаконному збройному формуванні»*. Кисельов повідомив адвокатів про тортури на допитах із застосуванням електричного струму.

Важливо зазначити, що затримані у цих справах повідомляють про застосування тортур з метою добитися від них неправдивих свідчень проти себе.

¹⁸ <https://crimeahrg.org/uk/krimskogo-tatarina-rustema-gugurika-zasudili-do-85-rokiv-kolonii-buczimto-za-uchast-u-krimskotatarskomu-bataljoni/>

¹⁹ <https://crimeahrg.org/uk/shhe-odnogo-krimskogo-tatarina-zasudili-do-6-rokiv-kolonii-buczimto-za-uchast-u-bataljoni-imeni-chelebidzhihana/>

²⁰ <https://crimeahrg.org/uk/shhe-odnogo-krimskogo-tatarina-zasudili-za-nibito-uchast-u-bataljoni-imeni-nomana-chelebidzhihana/>

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ «СВІДКІВ ЄГОВИ»

20 квітня 2017 року Верховний суд РФ визнав «Свідків Єгови» екстремістською організацією та заборонив її діяльність на території РФ. 16 серпня 2017 року Міністерство юстиції РФ долучило кримські осередки «Свідків Єгови» до реєстру екстремістських організацій. З 2018 року розпочалося переслідування «Свідків Єгови» за кримінальними справами. У 2020 році було ухвалено перші вироки учасникам організації «Свідки Єгови» з позбавленням свободи.

На кінець 2022 року за звинуваченням в причетності до релігійної організації «Свідки Єгови» позбавлені волі щонайменше 10 осіб. Упродовж 2022 року було ухвалено щонайменше 6 вироків:

- **Артем Шаблій**, 2 роки умовного ув'язнення з випробувальним терміном 3 роки²¹;
- **Євген Жуков**, 6 років ув'язнення в колонії;
- **Володимир Маладика**, 6 років ув'язнення в колонії;
- **Володимир Сакада**, 6 років ув'язнення в колонії²²;

ПОЛІТИЧНО УМОТИВОВАНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

2022 р.

Переслідування «Свідків Єгови», щонайменше **12** осіб позбавлено волі

Щонайменше **6** вироків, з яких **5** вироків – позбавлення волі на **6** років

²¹ <https://crimeahrg.org/uk/svidku-egovi-z-kerchi-artemu-shabliyu-uhvalili-virok/>

²² <https://crimeahrg.org/uk/trom-svidkam-egovi-u-sevastopoli-dali-po-6-rokiv-kolonii/>

- **Олександр Литвинюк**, 6 років колонії загального режиму;
- **Олександр Дубовенко**, 6 років колонії загального режиму²³.

Крім цього, протягом 2022 року продовжилися обшуки в домах прихильників «Свідків Єгови» та відбулися нові затримання. 24 серпня відбулися обшуки, після чого у Севастополі були заарештовані 53-річний Віктор Кудінов і 51-річний Сергій Жигалов. 28 вересня сталися обшуки у 8 будинках у селищах Нижньогірський і Красногвардійське, а також у селі Петрівка. Після цього 50-річного Сергія Парфеновича та 49-річного Олександра Винниченка затримали. Винниченка відпустили, а Парфеновича після місяця перебування у СІЗО перевели під домашній арешт. 12 грудня у Сімферополі та районі пройшли близько 20 обшуків у «Свідків Єгови». Після обшуків 53-річного Дмитра Наухацького відправили під домашній арешт²⁴. Усього в рамках цих слідчих дій проходить близько 40 осіб.

За інформацією організації «Свідків Єгови», у Криму щонайменше 19 прихильників «Свідків Єгови» кримінально переслідують за віру. Крім того, за інформацією організації, 2022 року в Криму пройшли 28 обшуків у будинках «Свідків Єгови».

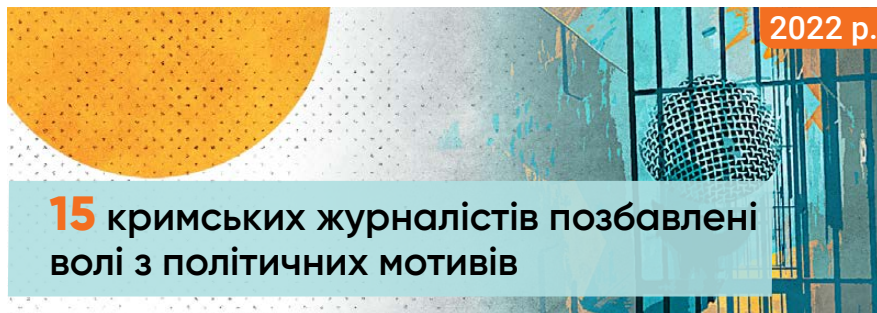
СВОБОДА СЛОВА ТА ВИСЛОВЛЮВАННЯ ДУМКИ

Упродовж 2022 року у Криму тривало згортання свободи слова й переслідування журналістів. Окрім цього, після 4 березня почали діяти нові законодавчі обмеження, що передбачають кримінальну відповідальність за так звані «фейки» про дії російської армії в Україні. Нова стаття 207.3 КК РФ запровадила покарання за поширення «свідомо неправдивої інформації» про використання збройних сил РФ.

Так само тривало переслідування за нової адміністративною статтею про «публічні дії, спрямовані на дискредитацію російської армії» (стаття 20.3.3. КпАП РФ). Максимальне покарання передбачає

²³ <https://crimeahrg.org/uk/dvoh-svidkiv-egovi-z-armyanska-zasudili-do-6-rokiv-kolonii/>

²⁴ <https://crimeahrg.org/uk/shhe-odnomu-svidku-egovi-z-simferopolya-predyavili-obvinuvachennya/>

штраф до 100 000 рублів. За 2022 рік КПП задокументувала відомості про щонайменше **168 рішень окупаційних «судів»** про ухвалення адміністративного покарання за ст. 20.3.3 КпАП РФ.

Окупаційна влада також продовжила практику кримінального переслідування громадянських журналістів за справами, сфабрикованими за терористичними статтями (*звинувачення у причетності до Хізб ут-Тахрір*) або статтями про зберігання зброї чи вибухівки. За даними правозахисників, щонайменше 15 кримських журналістів перебувають за ґратами в рамках таких справ (Олексій Бессарабов, Владислав Єсипенко, Сейран Салієв, Марлен (Сулейман) Асанов, Тимур Ібрагімов, Сервер Мустафаєв, Осман Аріфмететов, Ремзі Бекіров, Руслан Сулейманов, Рустем Шейхалієв, Амет Сулейманов, Асан Ахтемов, Ірина Данилович, Вілен Темер'янов, Ернес Аметов).

Окрім цього, окупаційною владою переслідувалися й кримськотатарські громадські діячі. Так, ветеран кримськотатарського руху, відомий правозахисник **Абдурешит Джеппаров** був відправлений на 15 діб адміністративного арешту за публікацію в інтернеті. Його засудили за ст. 20.3. КоАП РФ (*Пропаганда чи демонстрування нацистської атрибутики чи символіки*) через те, що у Facebook у 2019 році він виклав відеоролик, на якому російський марш порівнювався з нацистським²⁵. Голову ЦВК Курултаю кримськотатарського народу **Заїра Смедляєва** арештували на 2 доби за ст. 20.3 КпАП РФ (*Пропаганда чи демонстрування нацистської атрибутики чи символіки*) за публікацію в Facebook від 1 березня 2014 року та оштрафували за ст. 20.3.3 КпАП РФ (*Публічні дії, спрямовані на дискредитацію збройних сил РФ*) на 40 тисяч рублів²⁶.

²⁵ <https://crimeahrg.org/uk/abdureshita-dzhepparova-areshtuvali-na-15-dib/>

²⁶ <https://crimeahrg.org/uk/zaïra-smedlyayeva-areshtuvali-na-2-dobi-j-oshtrafuvali-na-40-tisyach-rubliv-za-post-8-richnoi-davnini/>

СПРАВА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ЖУРНАЛІСТКИ ІРИНИ ДАНИЛОВИЧ

Ірина Данилович, працівниця охорони здоров'я та громадянська журналістка, була викрадена працівниками ФСБ 29 квітня на автобусній зупинці в Коктебелі. Лише на тринадцяту добу після викрадення у СІЗО Сімферополя адвокату підтвердили, що активістка знаходиться в СІЗО № 1 Сімферополя. Пізніше під час судового засідання Ірина Данилович заявила що її до 7 травня тримали у підвалі будівлі ФСБ в Сімферополі та застосовували до неї тортури, психологічне насильство та інші незаконні методи слідства. Після того, як Ірину Данилович змусили підписати порожні бланки, їй повідомили, що в її сумочці знайшли двісті грамів вибухівки й порушили кримінальну справу за ч. 1 ст. 222.1 КК РФ (*Незаконні придбання, передача, збут, зберігання, перевезення чи перенесення вибухових речовин*).

Ірина Данилович
Джерело: сімейний архів

28 грудня «Феодосійський міський суд» оголосив вирок, «суддя» Наталія Кулінська засудила Ірину Данилович до 7 років позбавлення волі і штрафу в розмірі 50 тисяч рублів²⁷. Наразі активістка утримується в СІЗО № 1 Сімферополя.

Судовий процес над Іриною Данилович супроводжувався численними порушеннями права на справедливий суд. Так, один із понятих, який під час судового засідання представився самозайнятою особою і заявив, що «бачив», як у Ірини знайшли вибухівку, виявився співробітником окупаційної поліції. «Суддя» відмовила стороні захисту в допиті 15 свідків, дозволивши допитати лише одного.

Під час тримання під вартою Ірина Данилович неодноразово зазнавала жорстокого та нелюдського поводження. Через постійні скарги на адміністрацію СІЗО її перевели до камери без опалення, через що вона захворіла на отит і майже втратила слух внаслідок ненадання медичної допомоги.

²⁷ <https://crimeahrg.org/uk/zayava-pravozahisnih-organizacij-shhodo-viroku-irini-danilovich/>

СПРАВА ЖУРНАЛІСТА ВЛАДИСЛАВА ЄСИПЕНКА

Владислав Єсіпенко
Джерело: сімейний архів

За ґратами досі залишається журналіст-фрілансер проекту «Крим.Реалії» Владислав Єсіпенко, затриманий 10 березня 2021 року у Криму під час виконання редакційного завдання. Журналіста катували співробітники ФСБ, щоб вибити зізнання про буцімто роботу на українську розвідку. 16 лютого 2022 року «суддя» Д. Берберов визнав Єсіпенка винним у зберіганні та переробці вибухового пристрою, призначив покарання у вигляді 6 років позбавлення свободи у колонії загального режиму й штраф у розмірі 110 тисяч рублів²⁸. Після розгляду апеляційної скарги строк був скорочений на 1 рік (*позбавлення свободи на строк 5 років у колонії загального режиму*),

а суму штрафу скоротили до 105 тисяч рублів²⁹.

Наразі Владислав Єсіпенко утримується у виправній колонії № 2 загального режиму у Керчі.

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ Й АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

9 березня Кримська правозахисна група задокументувала перший штраф за антивоєнне гасло за новою статтею про «публічні дії, спрямовані на дискредитацію російської армії» (ст. 20.3.3. КпАП РФ). Жительку Сімферополя з картонною табличкою синьо-жовтого кольору й написом «Ні війні» засудили до штрафу на суму 35 тисяч рублів.

Упродовж 2022 року Кримська правозахисна група документувала факти застосування статті «за дискредитацію російської армії» у Криму.

²⁸ <https://crimeahrg.org/uk/zhurnalistu-vladislavu-esipenko-priznachili-6-rokiv-v-yazniczi/>

²⁹ <https://crimeahrg.org/uk/apelyacziya-pereglyanula-virok-esipenka-strok-zmenshili-na-rik/>

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ ТА АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

2022 р.

Щонайменше **200** адміністративних справ «за дискредитацію російської армії» проти кримчан*

З них **168** – ухвали про призначення покарання. Загальна сума штрафів – більше **2,2** мільйонів рублів

*за ст. 20.3.3. КпАП РФ

Протягом року окупаційна влада передала щонайменше **200** адміністративних проваджень на розгляд до «судів» Криму за ст. 20.3.3. КпАП РФ. За 168 з них винесено ухвалу про призначення покарання. Загальна сума штрафів склала більше двох мільйонів та 200 тисяч рублів.

Найчастішою причиною переслідування стали публікації у соціальній мережі напису «Ні війні» чи одиночний пікет із таким текстом на плакаті. В одному з переслідувань приводом став напис «Я за мир». За «логікою» окупаційної влади, оскільки офіційно РФ не воює з Україною, а «проводить спеціальну операцію», то заклики до миру є дискредитацією ЗС РФ.

Також переслідують за публікації чи коментарі у соціальних мережах. Для порушення адміністративного провадження достатньо назвати війну війною чи опублікувати інформацію про причетність ЗС РФ до вбивств цивільних в Україні. У кількох випадках людей переслідували за знищення чи зафарбовування символіки війни: знищення плакатів з літерою «Z» чи напад на машини з такою символікою.

Згідно текстів «судових» рішень, підставою для порушення справи найчастіше є донос. Приміром, у вересні шістьох кримських татар притягли до адміністративної відповідальності через українську пісню «Ой, у лузі червона калина». «Бахчисарайський районний суд» ухвалив рішення про штрафи у розмірі 50 тисяч рублів і адміністративні арешти від 5 до 15 діб за ст. 20.3.1 КпАП (*Розпалювання ненависті чи ворожнечі*) та ст. 20.3.3 КпАП (*дискредитація збройних сил РФ*). «Судді» послалися на те, що пісня «Ой, у лузі червона калина», на думку експертів

ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ ТА АНТИВОЄННУ ПОЗИЦІЮ

2022 р.

Гасло «Слава Україні! Героям слава!» –
штраф **50** тисяч рублів

Пісня «Ой, у лузі червона калина» –
15 діб арешту

Гімн України – **13** діб арешту

ФСБ, є екстремістською. 27 грудня «Кіровський районний суд» засудив трьох мешканців села Золоте Поле Юнуса Буджека, Ділявера Меметова і Валентина Комісаренка за «*боєві пісні українських націоналістів*» до адміністративних арештів строком на 11, 12 і 13 діб, також двом із них призначено штрафи у розмірі 30 та 35 тисяч рублів. Чоловіки співали пізно ввечері гімн України та українські пісні «*Стефанія*» (український гурт «*Kalush Orchestra*» з піснею «*Стефанія*» перемогли на міжнародному конкурсі «*Євробачення-2022*») та «*Ой, у лузі червона калина*».

У Білогірську звільнили викладача технікуму Андрія Білозерова, який увімкнув українську пісню «*Байрактар*» у приміщенні навчального закладу. Викладача виказали учні технікуму. 28 жовтня його відправили під адміністративний арешт строком на 14 діб за публікацію у соціальній мережі «*ВКонтакте*» пісні «*Ой, у лузі червона калина*». Під час затримання його побили співробітники поліції³⁰. 23 грудня «*Центральний районний суд Сімферополя*» відправив Білозеров під домашній арешт строком на два місяці за «*повторну дискредитацію*» армії РФ (ст. 280.3 КК РФ) через пост у соцмережі «*ВКонтакте*», в якому він написав: «*невинних дітей і жінок України на Донбасі 8 років бомбили ЗС РФ, повертаючи гармати з передової у бік Донецька, а останні півроку знову ж таки ЗС РФ бомблять українські міста й вбивають українських жителів*»³¹.

³⁰ <https://crimeahrg.org/uk/vikladacha-tehnikumu-yakogo-zvilnili-za-ukrainsku-pisnyu-zaareshtuvali-shhe-za-odnu/>

³¹ <https://crimeahrg.org/uk/vikladacha-yakogo-zvilnili-j-pobili-za-ukrainski-pisni-vidpravili-pid-domashnij-aresht/>

У грудні «Судакський міський суд» оштрафував кримську татарку на тридцять тисяч рублів за допис у соціальній мережі «Геноцид кримських татар під виглядом мобілізації», визнавши це «*дискредитацією збройних сил РФ*».

Окрім того, приводом для переслідування за ст. 20.3.3 КпАП РФ є виконання гімну України чи промовляння гасла «Слава Україні!». «Судді» пояснюють це тим, що хоча війни офіційно й немає, але «вимовляння привітання ЗС України як противника РФ щодо «спецоперації» є дискредитацією ЗС РФ». Приміром, у грудні «Київський районний суд» Сімферополя оштрафував чоловіка за промовляння на вулиці гасел «Слава Україні! Героям слава!» на 50 тисяч рублів.

Кримчан, котрі публічно демонструють незгоду з війною Росії проти України, переслідують і за кримінальними справами. Так, 14 квітня була заарештована 60-річна мешканка села Сонячна Долина (Судак) **Валерія Гольденберг**, котра буцімто «*сплюндрувала могилу*» солдата, котрий загинув під час воєнних дій проти України. Дії кримчанки були обумовлені протестом проти війни РФ в Україні. «Судакський міський суд» розглянув клопотання «слідства» про обрання запобіжного заходу та взяв жінку під варту. 8 червня Гольденберг засудили до 2 років колонії-поселення та штрафу у розмірі 500 тисяч рублів³². Жінка отримала неправомірно жорстке покарання, що свідчить про політичний мотив переслідування.

21 жовтня «Алуштинський суд» ухвалив вирок про позбавлення волі строком на два з половиною роки у колонії суворого режиму **Олександрю Тарапону** у справі про «фейк про російську армію» (ст. 207.3 КК). За даними слідства, чоловік розклеїв у місті листівки про родича дружини, який бере участь у війні з Україною. З метою не допустити участі у війні членів родини, Тарапон виготовив листівки з написом «*Здесь жиВет Военный преступник — убийца детей Орленко Ю*» і розклеїв їх. Пізніше його етапували до РФ³³.

16 листопада «Кіровський районний суд» у Криму засудив 42-річного місцевого жителя до примусових робіт терміном на 5 місяців із утриман-

³² <https://crimeahrg.org/uk/litnya-krimchanka-otrimala-dva-roki-za-splyundrovannya-mogili/>

³³ <https://crimeahrg.org/uk/oleksandra-tarapona-zalishili-u-kolonii-na-25-roki-za-fejki-pro-rosijskih-vijskovikiv/>

ням із заробітної плати 15% у дохід РФ за «антиросійські повідомлення в месенджері»³⁴.

22 листопада «Керченський міський суд» засудив 36-річного жителя Євпаторії **Сергія Ярового** до одного року позбавлення волі за звинуваченням у екстремістській діяльності за буцімто заклики «убивати росіян»³⁵.

Проти мешканця Керчі **Іллі Ганцевського**, якого окупаційна влада тривалий час переслідувала за його антивоєнні публікації, була відкрита кримінальна справа за ст. 207.3 КК РФ про «фейки про російську армію». Причиною став його репост допису новини про ракетний обстріл 8 квітня залізничного вокзалу у Краматорську (тоді внаслідок дій російських військових було вбито 59 цивільних). Ганцевський зміг виїхати з Криму до Данії³⁶.

На жінку, яка розміщувала у соціальній мережі коментарі на підтримку Збройних сил України, відкрили кримінальну справу за ст. 280 (*Публічні заклики до екстремістської діяльності*).

СПРАВА АЗІЗА ФАЙЗУЛЛАЄВА

7 червня 2022 року був заарештований мешканець села Пушкіно Советського району Азіз Файзуллаєв. Його звинуватили у тому, що він у ніч проти 5 червня нібито кинув коктейль із запалювальною сумішшю в будівлю сільради. За декілька днів після з'явилося постановочне відео із «щиросердечним зізнанням», де Азіз Файзуллаєв розповідає, що кинув запальну суміш на знак протесту проти повномасштабного вторгнення РФ в Україну.

27 жовтня «Советський районний суд» визнав Файзуллаєва винним і ухвалив покарання — 3 роки позбавлення волі.

³⁴ <https://crimeahrg.org/uk/krimchanina-zasudili-do-primusovih-robit-za-antirojski-povidomlennya/>

³⁵ <https://crimeahrg.org/uk/u-kerchi-na-rik-zasudili-matrosa-buczimto-za-zakliki-vbivati-vijskovikiv/>

³⁶ https://zmina.info/news/krymskomu-onlajn-aktyvistovi-illi-gancevskomu-proty-yakogo-okupanty-porushyly-kryminalnu-spravu-za-antyyovenni-dopysy-vdalosya-vyihaty-v-daniyu-/?fbclid=IwAR2vzjzS7RSjq3eJdX9RU7Ed2naFqqHiLZzNchytCgLacoJFPXVVHVE_RRW

СПРАВА БОГДАНА ЗІЗИ

17 травня був затриманий 28-річний місцевий мешканець Богдан Зіза, якого звинуватили у тому, що він у ніч проти 16 травня обілляв жовтою та блакитною фарбами вхід до будівлі «адміністрації» Євпаторії. «Суд» взяв його під варту, є підстави вважати, що слідчі застосовували незаконні методи слідства (*тиск, залякування, погрози, перешкоди в роботі адвоката тощо*).

Після затримання Богдана Зізу не звинувачували у тероризмі, йому ставили у провину ст. 30 КК РФ (*замах на злочин*) та ст. 167 (*навмисне знищення чи пошкодження чужого майна*). Однак РосФінМоніторинг долучив його до «переліку терористів і екстремістів». Потім йому додали терористичну статтю та загалом звинуватили за такими статтями: ч. 1 ст. 205 (*терористичний акт*), ч. 2. ст. 205.2 (*заклики до здійснення терористичної діяльності*), ч. 2 ст. 214 (*вандалізм*).

Після завершення слідства його справу передали до Ростова-на-Дону, де почався судовий розгляд. Під час судових засідань активіст публічно заявив про те, що, як і раніше, виступає проти війни РФ в Україні, а його дії — це арт-акція протесту.

Богдан Зіза
Джерело:
Інстаграм Богдана Зізи

II. ПОРУШЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

ПРИЗОВ ОСІБ, КОТРІ МЕШКАЮТЬ НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ, ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ ДЕРЖАВИ-ОКУПАНТА ТА МОБІЛІЗАЦІЯ

Згідно ст. 51 Конвенції про захист цивільного населення під час війни, окупаційна держава не має права примушувати осіб, що перебувають під захистом, служити в її збройних або допоміжних силах. Статтею 8(2) (b)(xv) Римського статуту Міжнародного кримінального суду визначено, що примус громадян ворожої сторони до участі у воєнних діях проти їхньої власної країни є воєнним злочином.

РФ використовує кримчан у повномасштабній війні проти України. У 2022 році тривав примусовий призов кримчан до лав збройних сил РФ. Частина кримчан, призваних восени 2021 року, відправили для участі у бойових діях проти України після 24 лютого 2022 року. Протягом 2022 року у Криму було організовано дві чергові примусові призовні кампанії. Проте цього разу окупаційна влада приховала показники призову, «військової комісар Криму» Юрій Лимар відмовився озвучувати плани призовної кампанії 2022 року. Враховуючи практику попередніх років, можна сказати, що в межах однієї кампанії було призвано щонайменше 3000 кримчан. Таким чином, всього за період окупації було реалізовано 16 призовних кампаній та призвано до лав збройних сил РФ не менше 40 000 кримчан.

Окрім цього, окупаційна влада направляла добровольців для участі у бойових діях проти України. Так званий «голова» Криму С. Аксьонов у липні заявив, що на війну відправили принаймні один «кримський

НЕЗАКОННИЙ ПРИЗОВ КРИМЧАН ДО ЛАВ ЗБРОЙНИХ СИЛ РФ

2022 р.

Всього за період окупації
було здійснено **16** призовних
кампаній

Призвано до лав збройних
сил РФ щонайменше
40 000 кримчан

батальйон» із 1200 добровольців, у складі якого були й представники «козацтва»³⁷. Пізніше тимчасово виконуючий обов'язки військового комісара Криму Євген Кутузов заявив, що на війну з Україною «записалися в добровольці близько 2,5 тисячі кримчан». Одними з перших на передову, за його словами, вирушили козаки «Чорноморського козачого війська».

Після указу В. Путіна про часткову мобілізацію у Криму масово мобілізували мешканців сіл, повістки виписували на блокпостах, серед мобілізованих були люди з інвалідністю та онкохворі. 23 вересня у Керчі монітори КПП задокументували, як неподалік від будівлі військкомату тривало відправлення мобілізованих до російської армії автобусами із значками «Z»³⁸.

У серпні президент РФ В. Путін підписав указ, яким з 1 січня 2023 року збільшується чисельність ЗС РФ на 130 тисяч осіб. У Криму після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну було заново створено комісію з мобілізації. Також влітку розпорядженням С. Аксьонова було вирішено за планом мобілізаційних заходів забезпечити створення 30 тисяч місць поховання та 100 тисяч місць у лікувальних закладах в окупованому Криму. Це було зроблено з розрахунку наявності можливих загиблих і поранених військовослужбовців РФ, які беруть участь у військових діях проти України.

³⁷ <https://crimeahrg.org/uk/na-vijnu-vidpravili-krimskij-bataljon-z-1200-osib-aksonov/>

³⁸ <https://crimeahrg.org/uk/u-kerchi-vidbuvaetsya-masova-mobilizacija/>

КРИМЧАН ПЕРЕСЛІДУЮТЬ ЗА ВІДМОВУ ВІД СЛУЖБИ В АРМІЇ РФ**2022 р.**

429 кримінальних справ за ст. 328 КК РФ за ухилення від служби у збройних силах РФ

За ними **86** обвинувальних вироків було винесено після 24 лютого – початку повномасштабного вторгнення

З 19 вересня у Криму було запроваджено обмеження на виїзд з півострову чоловіків «мобілізаційного» віку. Для виїзду від чоловіків вимагали отримання відповідного дозволу від місцевого військового комісаріату. Однак під час звернення до військкомату за таким дозволом чоловіки ризикували бути мобілізованими.

25 вересня окупаційний «глава» Криму С. Аксьонов заявив про «завершення мобілізаційних заходів» на території Криму. Проте вже 1 жовтня розпочалася нова примусова призовна кампанія.

Протягом 2022 року у Криму тривали переслідування за ухилення від служби у збройних силах РФ.

Станом на 30 грудня 2022 року Кримська правозахисна група зафіксувала щонайменше **429 кримінальних справ** за ст. 328 КК РФ у Криму (*Ухилення від служби у Збройних силах РФ*), переданих до «судів» на окупованому півострові, а саме:

- 307 обвинувальних вироків в «судах» першої інстанції, з них 86 ухвалено вже після 24 лютого 2022 року;
- 33 рішення апеляційних «судів» про залишення вироків чинними;
- 22 рішення про повернення справи слідчому чи продовження розгляду справ.

Окрім цього, серед цих справ — 67 рішень про припинення кримінальних справ проти кримчан. Варто зауважити, що припинення справи не звільняє цих людей від примусового призову до збройних сил армії-окупанта.

Кримська правозахисна група з 24 лютого 2022 року збирає інформацію про загиблих і полонених військових РФ, приписаних до військових частин у Криму. Частина з них відправили для участі у бойових діях на інші території України. З 24 лютого КППГ задокументувала з числа приписаних до військових частин у Криму, котрі воюють на боці РФ, щонайменше 202 загиблих і 24 полонених. Під час обміну полоненими між Україною та Росією «144 на 144», що відбувся 29 червня, російській стороні передали 8 кримчан. Серед загиблих більшість військовослужбовців з 810-ої окремої гвардійської бригади Чорноморського флоту РФ та 127-ої окремої розвідувальної бригади, спецназу ГРУ Чорноморського флоту РФ.

Російська влада намагається приховувати інформацію про реальну кількість загиблих і поранених з боку РФ, так само ця інформація не оприлюднюється і в Криму.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ДІТЕЙ

Протягом 2022 року у Криму тривала політика знищення української ідентичності, мілітаризація свідомості мешканців півострова, уславлення учасників війни в Україні. Російська окупаційна влада поширювала мілітарну пропаганду серед населення Криму, зокрема заклики до служби в російській армії та цінності «русского мира»³⁹.

Так, у листопаді т.зв. «голова» Криму С. Аксьонов оголосив програму курсу початкової військової підготовки у місцевих школах на 2022-2023 роки⁴⁰. Навчальний план передбачає широкий комплекс заходів, пов'язаних із військовою справою, знаннями в галузі оборони та служби в армії. Для кримських школярів проводитимуть збори на базі військових частин, навчальні стрільби, заняття зі стройового, фізичного, військово-медичного вишколу та радіологічного, хімічного і біологічного захисту.

³⁹ <https://crimeahrg.org/uk/czilespryamovana-militarizacziya-osviti-movi-kulturi-zbrojarsuskogo-mira-na-okupovanih-teritoriyah/>

⁴⁰ <https://rk.gov.ru/ru/document/show/37037>

До плану увійшли агітаційні заходи, освітні екскурсії та військово-спортивні змагання «Зірниця», «Зірничка» та «Орлятко». Також протягом усього навчального року в Криму готують викладачів курсу початкової військової підготовки. Цей курс запроваджено паралельно з позакласними заняттями в «Юнармії» — воєнізованій дитячо-юнацькій організації, офіційною метою якого є «виростити покоління, здатне захищати батьківщину зі зброєю в руках». На початку 2022 року, за інформацією Центру громадянської освіти «Альменда», в Юнармії Криму (включно із Севастополем) налічувалося 29 тисяч дітей у складі 874 загонів.

19 грудня т.зв. «Державна рада» Криму ухвалила «регіональний закон про патріотичне виховання» для *«формування у громадян патріотичних цінностей, розвитку у них високої соціальної активності, громадянської відповідальності, здатності проявити себе у зміцненні та захисті держави, забезпеченні її життєво важливих інтересів і сталого розвитку»*⁴¹.

Задля героїзації військових, котрі воюють проти України, та виправдання скоєних ними воєнних злочинів і злочинів проти людяності впродовж року в навчальних закладах Криму тривали різноманітні заходи. Так, у дитячих садочках мала місце акція «Новорічна листівка солдатіві», в якій взяли «активну участь вихованці всіх вікових груп зі своїми педагогами й батьками, щоб підтримати дух військово-вслужбовців, котрі виконують бойові завдання на передовій», тобто в Україні. У школах окупованого Криму активно з'являються і «парти героїв» з іменами загиблих в Україні жителів півострова, котрі воювали у лавах збройних сил РФ⁴².

АТАКИ ПО ЦИВІЛЬНОМУ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ З КРИМУ

Після 24 лютого цього року Крим став базою, з якої РФ наносить удари по українським містам. За кілька тижнів до повномасштабного вторгнення на територію України (в лютому 2022 року) ЗС РФ масово

⁴¹ <https://crimeahrg.org/uk/zakon-pro-patriotichne-vihovannya-militarizacziya-ditej-uslavlennya-zagiblih-u-vijni-yak-rosiya-znishhuc/>

⁴² <https://crimeahrg.org/ru/militarizacziya-detej-v-shkolah-poyavilis-party-geroev-s-imenami-pogibshih-krymchan/>

почали переміщуватися з території Росії до окупованого Криму через Керченський міст. Військова техніка з Криму, яка брала участь в подальшій окупації територій України, в перші тижні війни була маркована літерою Z.

З території окупованого Криму й акваторії Чорного моря РФ завдає постійні ракетні удари й авіаудари по багатьом цивільним об'єктам України, внаслідок чого загинули чи були поранені цивільні.

Приміром, 14 липня малим ракетним кораблем з району мису Фіолент було здійснено пуск трьох ракет типу «Калібр», які влучили по центру міста Вінниця⁴³. Внаслідок обстрілу **загинуло 26 людей⁴⁴, серед яких 3 дітей**, а також пошкоджено та зруйновано 55 багатоквартирних та приватних житлових будинків, 40 автомобілів та два трамваї⁴⁵. У ніч проти 19 липня було атаковано Одеську область сімома ракетами типу «Калібр» з акваторії Чорного моря. Внаслідок атаки **6 цивільних осіб** отримали поранення, **серед яких 5-місячна дитина⁴⁶**.

З Криму та акваторії Чорного моря було запущено більше 800 різних крилатих ракет, які знищили щонайменше сотні цивільних об'єктів: школи, університети, звичайні житлові будинки, лікарні.

Починаючи з кінця вересня, РФ почала активно застосовувати дрони-камікадзе «Shahed-136» іранського виробництва для атак цивільної інфраструктури, які запускаються і з території окупованого Криму⁴⁷. Також на півострові готували операторів дронів-камікадзе «Shahed-136»⁴⁸. Приміром, 29 вересня з напрямку акваторії Чорного моря російські війська атакували сімома дронами-камікадзе «Shahed-136» південь України. 5 з них було збито силами протиповітряної оборони України⁴⁹.

Починаючи з 10 жовтня, РФ постійно завдає масовані удари по цивільній інфраструктурі України, в тому числі крилатими ракетами «Калібр» морського базування та дронами-камікадзе з території окупованого

⁴³ <https://www.facebook.com/watch/?v=451915109788655>

⁴⁴ <https://espreso.tv/rosiyskiy-raketniy-udar-po-vinnitsi-kilkist-zagiblikh-zrosla-do-26>

⁴⁵ https://t.me/dsns_telegram/8394

⁴⁶ <https://www.facebook.com/pgo.gov.ua/posts/415545453941627>

⁴⁷ <https://www.facebook.com/PvKPidven/posts/7970450653030326>

⁴⁸ <https://www.nytimes.com/2022/10/18/us/politics/iran-drones-russia-ukraine.html>

⁴⁹ <https://t.me/kpszsus/1985>

АТАКИ ПО ЦИВІЛЬНОМУ НАСЕЛЕННЮ УКРАЇНИ З КРИМУ

2022 р.

З території окупованого Криму й акваторії Чорного моря РФ запустила більше **800** різних крилатих ракет, внаслідок чого загинули та були поранені цивільні

Криму⁵⁰. Кадри запуску ракет з кораблів Чорноморського флоту були поширені Міністерством оборони РФ⁵¹. Ці атаки тривали до кінця року. Приміром, 15 листопада було випущено близько 20 крилатих ракет «Калібр» морського базування з акваторії Чорного моря⁵². 5 грудня було завдано удар 22 крилатими ракетами типу «Калібр» із кораблів у Чорному морі⁵³. 16 грудня під час масованого ракетного удару по об'єктах критичної інфраструктури та паливно-енергетичного сектора України були зафіксовані пуски крилатих ракет з фрегата «Адмірал Макаров» з акваторії Чорного моря⁵⁴. У ніч з 31 грудня 2022 на 1 січня 2023 року російські війська атакували Україну безпілотниками-камікадзе «Shahed-131/136»⁵⁵.

Водночас Збройні сили України (ЗСУ) завдали декілька ударів по військових об'єктах РФ у Криму. Так, одним з перших з них була серія вибухів на російській військовій авіабазі «Саки» в Новофедорівці 9 серпня, де базується 43-й винищувальний авіапункт. На цій базі, зокрема, розміщувались багатоцільові винищувачі Су-30СМ та фронтові бомбардувальники Су-24М, що неодноразово завдавали ракетно-бомбових ударів по території України, також здійснювали прямі атаки на цивільні

⁵⁰ https://t.me/ministry_of_defense_ua/2224

⁵¹ https://t.me/rian_ru/181154

⁵² <https://www.facebook.com/kpszsru/posts/506888011479152>

⁵³ <https://www.facebook.com/kpszsru/posts/520924983408788>

⁵⁴ <https://www.facebook.com/kpszsru/posts/530199905814629>

⁵⁵ <https://www.facebook.com/kpszsru/posts/542472747920678>

об'єкти. Командування Повітряних Сил ЗС України заявило про знищення 9 російських літаків⁵⁶. Всі удари з боку ЗСУ були виключно по військових об'єктах.

Завдаючи ударів по військових об'єктах РФ у Криму, Україна реалізує своє право на самооборону у ситуації збройного нападу згідно ст. 51 Статуту ООН. Варто наголосити, що, на відміну від РФ, Україна не застосовує терористичну та протиправну російську тактику ударів по цивільним об'єктам. Об'єкти, атаковані ЗСУ у Криму є військовими об'єктами й не підпадають під захист норм міжнародного гуманітарного права, зокрема, ст. 52-56 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів.

⁵⁶ <https://www.facebook.com/kpszs/posts/433185778849376>

III. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В СФЕРІ ЗАХИСТУ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ АР КРИМ ТА М. СЕВАСТОПОЛЯ

Внаслідок повномасштабного вторгнення РФ в Україну за підтримки Республіки Білорусь, уряд України мав реагувати на виклики в гуманітарній сфері, зокрема на **внутрішнє переміщення громадян** з територій України, що опинилися під окупацією чи стали місцями бойових дій. З Криму також переміщувалися громадяни до підконтрольної Україні території. За інформацією Міністерства соціальної політики України, 65 жителів Криму стали на офіційний облік як внутрішньо переміщені особи (*далі — ВПО*) після 24 лютого 2022 року. Слід урахувати, що частина таких ВПО не вставали на офіційний облік, відповідно, інформація міністерства у цілому не відповідає ситуації з таким переміщенням. Усього до початку повномасштабного вторгнення як ВПО обліковувалось більше 45 тисяч кримчан.

Кабінетом Міністрів України (*далі — КМУ*) було запроваджено низку заходів щодо **спрощення порядку отримання статусу ВПО**. Постановою КМУ № 269 від 13 березня 2022 року⁵⁷ було уможливлено оформлення статусу ВПО через портал «Дія», а також у центрах надання адміністративних послуг та через уповноважену особу виконавчого органу сільської, селищної, міської ради. За постановою № 755 від 1 липня

⁵⁷ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-2022-%D0%BF#Text>

2022 року, для облікування як ВПО можна підтвердити свою особу лише інформацією мобільного додатка «Дія» чи «ЄДокумент» або довідкою про подання документів для оформлення паспорта громадянина України.

Окрім того, **збільшився розмір грошової допомоги ВПО**. Постановою КМУ № 332 від 20 березня 2022 року було прийнято новий порядок призначення та виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам. Розмір допомоги виріс до 2000 грн на повнолітню та до 3000 гривень на неповнолітню особу та особу з інвалідністю. Також було скасовано норму щодо максимального розміру виплат на сім'ю. Крім того, постановою № 363 від 25 березня 2022 року була запроваджена можливість отримувати грошову допомогу не лише через «Ощадбанк», а й з будь-якого іншого банку чи відділення «Укрпошти». Окрім того, згідно Постанови КМУ № 457 від 16 квітня 2022 року, право на отримання грошової допомоги мають ті громадяни, чиє житло зруйноване чи непридатне для проживання через пошкодження.

Попри зазначені позитивні кроки, прийнявши постанову № 1168 від 14 жовтня 2022 року уряд вніс зміни до Порядку надання допомоги на проживання ВПО, запровадивши **процедуру перевірки фактичного місця проживання/перебування ВПО**. Цими змінами передбачається проведення вибіркової перевірки фактичного місця проживання/перебування зі складанням відповідного акту. За процедурою такої перевірки, в разі відсутності ВПО за фактичним місцем проживання вона має протягом десяти календарних днів прибути до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення за місцем перебування на обліку для проходження ідентифікації. Крім того, визначено, що у разі її неприбуття орган соціального захисту населення приймає рішення про припинення надання допомоги на проживання з наступного місяця.

Такі перевірки вже мали місце раніше відповідно до Порядку здійснення контролю за проведенням соціальних виплат ВПО за місцем їх фактичного проживання/перебування, затвердженого постановою КМУ від 08 червня 2016 року № 365 та призводили до неправомірного припинення виплат внаслідок чого рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 11 червня 2019 року у справі № 640/18720/18 відповідні пункти порядку були визнані протиправними та нечинними, проте, аналогічні за своїм змістом норми з'явилися у положеннях Порядку надання допомоги на проживання ВПО.

Окрім того, невирішеними на законодавчому рівні залишається питання щодо виплати **пенсії громадянам України, що мають реєстрацію місця проживання у Криму** та звернулися за її призначенням після початку повномасштабного вторгнення. При зверненні до органів Пенсійного фонду України кримчани отримують відмову у призначенні пенсії у зв'язку із неможливістю призначити виплату пенсії в порядку, визначеному постановою КМУ № 234 від 2 липня 2014 року, яка передбачає необхідність витребування пенсійної справи в компетентних органах Російської Федерації⁵⁸. Окрім того, що сама вимога витребування пенсійної справи від уповноважених органів Російської Федерації є незаконною, оскільки встановлює для громадян України, що проживають на території Криму додаткову, не передбачену законами України вимогу для отримання пенсії, наразі у зв'язку із повномасштабним вторгненням збройних сил РФ і розірванням дипломатичних зносин з країною-агресором, звернення органів Пенсійного фонду України до компетентних органів РФ для витребування пенсійної справи є неможливим. Ця вимога взагалі позбавляє таких осіб можливості отримувати пенсію. Це, в свою чергу, порушує їхнє право власності та право на соціальний захист, а також залишає їх без засобів до існування.

Іншим надзвичайно важливим питанням, якому приділили увагу законотворці у 2022 році, стало питання **захисту осіб, позбавлених особистої свободи внаслідок агресії РФ**. Так, у січні 2022 року було ухвалено Закон «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей», який набув чинності 19 листопада цього року⁵⁹. Даний закон, зокрема, визначає правовий статус, забезпечує правовий захист і допомогу політв'язням, особам, ув'язненим з політичних мотивів, та їхнім родинам. Законом також визначено, що політв'язні, жертви політично мотивованих переслідувань в окупованому Криму та їхні рідні можуть оформити грошову, медичну та інші види допомоги. Однак наприкінці 2022 року так і не були ухвалені необхідні положення КМУ для призначення всіх встановлених законом видів допомоги. Наприклад, затверджені процедури для надання коштів для відшкодування витрат на професійну правову допомогу та отримання державної грошової допомоги таким особам⁶⁰. Утім процедуру для надання медичної та реабілітаційної

⁵⁸ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234-2014-%D0%BF#Text>

⁵⁹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text>

⁶⁰ https://minre.gov.ua/sites/default/files/nakaz_formy_zayav_f.pdf

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ОСОБАМ, ПОЗБАВЛЕНИМ СВОБОДИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

2022 р.

1448 звільнених з полону отримали
одноразову грошову допомогу

462 родини осіб, позбавлених
волі з політичних мотивів, отримали
щорічну грошову допомогу

Понад **190** мільйонів гривень грошової
допомоги було виплачено за рік

допомоги не було затверджено у 2022 році. Так само не запрацював Єдиний реєстр осіб, щодо яких доведено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України.

Упродовж 2022 року продовжила свою роботу міжвідомча комісія з розгляду питань, пов'язаних з визнанням осіб такими, що були позбавлені свободи внаслідок збройної агресії РФ проти України, та здійсненням заходів, спрямованих на їх соціальний захист. До складу комісії входять також представники громадянського суспільства, зокрема й Кримської правозахисної групи. На підставі рішення комісії виплачується **грошова допомога** цим категоріям осіб. Усього у 2022 році за цими рішеннями Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України виплатило понад 190 мільйонів гривень, з яких 144,8 млн гривень виплачено особам, які були звільнені з російського полону (місце несвободи на території РФ або окупованих нею територіях); 46,2 млн гривень надійшло сім'ям незаконно утримуваних російською владою українських громадян. Таким чином, одноразову грошову допомогу у розмірі 100 тис. гривень отримали 1448 звільнених із полону та 462 родини осіб, позбавлених волі з політичних мотивів внаслідок збройної агресії, зокрема в окупованому Криму. Слід зауважити, що у 2022 році розглядалися також звернення тих осіб, які потрапили у полон після 24 лютого.

Після набрання чинності Закону «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» при Міністерстві реінтеграції була утворена нова комісія, що встановлює

факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії відповідно до цього закону. Комісія розпочала свою роботу у грудні, а до цього діяла раніше створена комісія, яка вимушено призупинила роботу через повномасштабне вторгнення, але відновила її у липні 2022 року.

Як механізм деокупації Криму та реалізації положень Стратегії деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, Указом Президента України №579/2022 від 15 серпня 2022 року було створено **Консультативну раду з питань деокупації та реінтеграції тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополь** та затверджено Положення щодо її правового статусу⁶¹. Ця Консультативна рада очолюватиметься Президентом України та координуватиме діяльність різноманітних державних органів та посадових осіб для реалізації заходів щодо деокупації Криму. Однак станом на кінець 2022 року ця Рада не розпочала своєї роботи.

В умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну відбулися офіційні заходи **Кримської платформи**, що була створена у 2021 році. **23 серпня 2022 року відбувся другий саміт** Кримської платформи за ініціативи президента України Володимира Зеленського. У його роботі взяли участь представники близько 60 іноземних держав і міжнародних організацій. З міркувань безпеки саміт проходив у форматі відеоконференції. Особисто для участі у заході до Києва прибув президент Республіки Польща Анджей Дуда⁶². **25 жовтня у м. Загреб відбувся Перший Парламентський саміт** Міжнародної Кримської платформи за співголовування голови Верховної Ради України Руслана Стефанчука та голови Хорватського Сабору Гордана Яндрокевича⁶³. У саміті взяли участь делегації з понад 50 країн і міжнародних інституцій: представники парламентських асамблей, міжнародних організацій, Європейського Парламенту, США, Хорватії, Великої Британії, Латвії, Естонії, Литви, Чехії, Польщі, Німеччини, Туреччини, Швеції, Канади та Японії, Південної Америки, Африки та Азії.

⁶¹ <https://www.president.gov.ua/documents/5792022-43629>

⁶² <https://www.president.gov.ua/news/z-inicijativi-prezidenta-ukrayini-vidbuvsya-drugij-samit-krim-77249>

⁶³ <https://mfa.gov.ua/news/emine-dzhaparova-okupacija-krimu-navchila-nas-yakshcho-agresora-ne-zupiniti-vin-pide-dali>

IV. ДЕЯКІ МІЖНАРОДНІ РІШЕННЯ ЩОДО КРИМУ

Серед міжнародно-правових документів та рішень 2022 року, пов'язаних з окупацією АР Крим та м. Севастополь, варто зазначити наступні:

21 лютого 2022 року

Рада Європейського союзу

Рішення про введення санкцій⁶⁴

ЄС ввів санкції проти п'ятеро осіб, які були обрані до Держдуми РФ від незаконно анексованого Криму.

20 червня 2022 року

Рада Європейського союзу

Рішення щодо подовження санкцій⁶⁵

Санкції ЄС, накладені у відповідь на незаконну анексію Російською Федерацією АР Крим та міста Севастополь, були подовжені до 23 червня 2023 року.

25 липня 2022 року

Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй

Доповідь «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь, Україна»⁶⁶

Доповідь охоплює період з 1 липня 2021 року до 30 червня 2022 року та базується передусім на моніторингу та документуванні порушень норм міжнародного гуманітарного права й міжнародного права у сфері прав людини в Криму, що здійснює Моніторингова місія ООН з прав людини.

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/21/ukraine-s-territorial-integrity-eu-targets-five-more-individuals-with-restrictive-measures/>

⁶⁵ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/20/crimea-and-the-city-of-sevastopol-eu-extends-sanctions-over-russia-s-illegal-annexation-by-one-year/>

⁶⁶ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/437/31/PDF/N2243731.pdf>

15 грудня 2022 року

Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй, 77-а сесія

Резолюція «Стан в сфері прав людини в тимчасово окупованих Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, Україна»⁶⁷

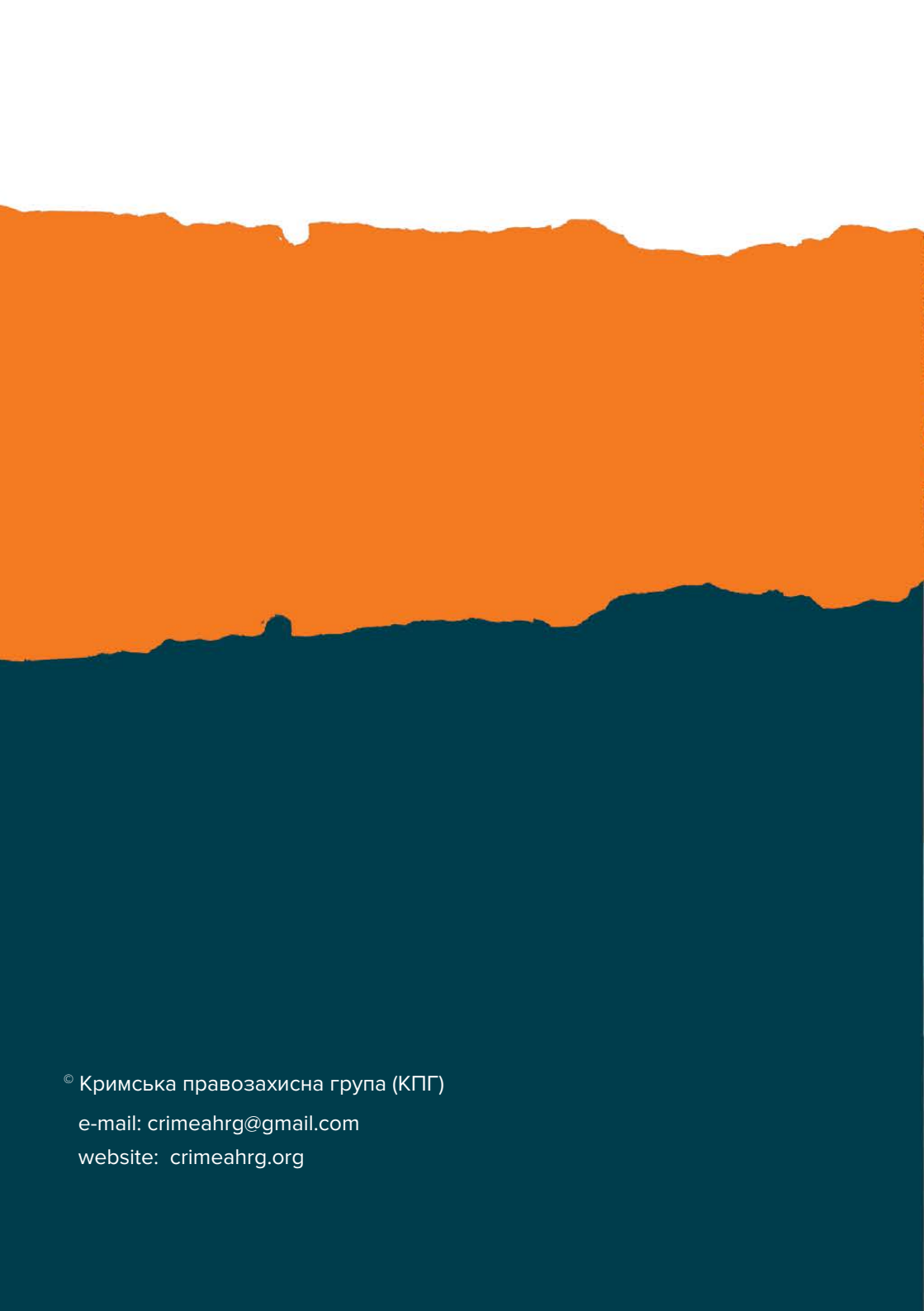
Резолюція засудила неспровоковану агресію проти України з боку РФ та використання Криму для війни проти України та підтримки спроби незаконної анексії Херсонської та Запорізької областей.

До імен політичних в'язнів попередньої резолюції (Емір-Усеїн Куку, Сервер Мустафаєв, Галина Довгопола, Владислав Єсипенко, Наріман Джелял) були додані нові імені незаконно ув'язнених громадян України — Ірина Данилович, Богдан Зіза, Енвер Крош, Вілен Темер'янов.

НАД ОГЛЯДОМ ПРАЦЮВАЛИ:

**Ольга Скрипник, Тетяна Курманова, Ірина Сєдова,
Богдан Мельникович, Володимир Чекригін**

⁶⁷ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/764/92/PDF/N2276492.pdf>

© Кримська правозахисна група (КПГ)

e-mail: crimeahrg@gmail.com

website: crimeahrg.org